

Menningar- og viðskiptaráðuneytið
Sölvhólgata 7
101 Reykjavík

154. löggjafarþing 2023-2024
Þingskjal x – x. mál
Tillaga til þingsályktunar
Stjórnartillaga
Menningar- og viðskiptaráðherra

Reykjavík, 30. júní 2023
Sendandi: Mímir-símenntun ehf.

Umsögn vegna tillögu til þingsályktunar um aðgerðaáætlun í málefnum íslenskrar tungu 2023-2026.

Það er fagnaðarefni að augin áhersla sé á þennan mikilvæga málaflokk innan ráðuneytisins og ríkisstjórnarinnar. Þingsályktun um aðgerðaráætlun um íslenska tungu 2023-2026 er jákvætt og mikilvægt skref í átt að því að efla íslenska tungu á sem flestum sviðum þjóðfélagsins. Mímir telur margt vera gott við aðgerðaráætlunina og tekur hún á mörgum þáttum málaflokksins. Þó skortir þar umfjöllun um skilgreindan hæfniramma (ekki einungis próf) fyrir íslenskunám innflytjenda sem er tengdur við þann tíma sem er nauðsynlegur til að ná ákveðinni færni í íslensku. Í því samhengi er nauðsynlegt að taka einnig mið af ólíkum bakgrunni og getu fólks til að læra.

Í aðgerðaráætluninni er ekki heldur fjallað um hvort og hvernig á að koma til móts við einstaklinga hvað varðar kostnað við það að sækja íslenskunám, til að mynda með því að hafa ákveðinn fjölda grunnnámskeiða á lágu verði/gjaldfrjáls.

Lítið fer fyrir hlutverki símenntunarstöðva í aðgerðaráætluninni þrátt fyrir áratuga reynslu og þekkingu af málaflokknum og þar sem þverskurður af flóru innflytjenda sækir sér íslenskunám ásamt margs konar annað nám og þar sem grasrótastarfið meðal starfsmanna og kennara blómstrar. Horfa beri til reynslu Norðurlanda af eflingu tungumálanáms fyrir innflytjendur en þar leika símenntunarmiðstöðvar á sviði fullorðinsfræðslu lykilhlutverk við framkvæmd náms og kennslu. Þess vegna ætti að gera ráð fyrir símenntunarmiðstöðvum sem samstarfsaðilum mun víðar í aðgerðaáætluninni og er vísað til þess hér að neðan.

Athugasemdir við einstaka liði:

1. grein. Starfstengt íslenskunám fyrir innflytjendur samhliða vinnu. „Áhersla verði lögð á starfstengdan orðaforða á einstaklingsmiðaðan og sveigjanlegan hátt“. Mikilvægt er að leggja einnig áherslu á mikilvægi kennslufræði tungumálanáms fyrir innflytjendur í starfstengdu íslenskunámi. Að auki er þarf að leggja áherslu á daglegan almennan orðaforða í bland við starfstengdan þar sem markmiðið er að styrkja einstaklinga til að verða sjálfstæðir málnotendur sem taki virkan þátt í samfélaginu á öllum sviðum, ekki aðeins sem starfsfólk á vinnustað.

2. grein. Bætt gæði íslenskukennslu fyrir innflytjendur. „Hvatt verði til aukins samstarfs fræðsluaðila og skýrð afstaða til hæfni kennara sem kenna íslensku sem annað mál [...]“. Bent er á að með auknum kröfum til hæfni kennara þurfa að koma aukin tækifæri í menntun og símenntun kennara en það skortir að tilgreina hverjir og hvernig á að efla fagþekkingu kennara sem kenna

íslensku sem annað mál. Þörfin er mikil og hægt væri að byrja með hnitmiðuðum „fagnámskeiðum“ fyrir þau sem vilja kenna íslensku sem annað mál auk þessa að bjóða upp á regluleg fagnámskeið í umsjón t.d. Fræðslumiðstöðvar atvinnulífsins. Í þessu samhengi er nauðsynlegt að líta til reynslu Norðurlandanna, Kanada og Bandaríkjanna hvað varðar hagnýta þjálfun og menntun kennara fyrir innflytjendur. Þjálfun kennara sem kenna ólæsum og fólki með litla skólagöngu, sem og ný nálgun í kennslu þeirra, er einnig forgangsbær í því að bæta gæði íslenskukennslu fyrir innflytjendur. Til að tryggja gæði og þróun fagsins „íslenska sem annað mál“ væri æskilegt að fræðsluaðilar geti fastráðið kennara á ársgrundvelli en kröfum um símenntun og þróun kennslu er erfitt að framfylgja þegar starfsöryggi verktaka er lítið. Einnig er nauðsynlegt að kennarar og fræðsluaðilar geti leitað sér faglegrar ráðgjafar á einum stað, t.d. hvað varðar kennsluefni, kennsluaðferðir, fjölbreytni í nemendahópum, ólæsa nemendur, rannsóknir, möguleika á símenntun, ráðstefnum og þróunarverkefnum. Einnig er nauðsynlegt að koma á fót öflugum sjóðum fyrir fræðsluaðila til að sækja styrki fyrir þróun efnis og aðferða.

3. grein. Virkjun Samevrópska tungumálarammans. „Rafræn próf í íslensku, sem byggja á Samevrópska tungumálarammanum, verði þróuð og innleidd ásamt uppfærðri þrepaskiptri hæfnilýsingu í íslensku sem öðru máli [...]“ Þekking og reynsla símenntunarstöðva, sérstaklega hjá Mími, hvað varðar prófagerð og framkvæmd íslenskuprófa fyrir fjölbreyttan hóp innflytjenda og íslenskumálnema er dýrmæt. Má þar tiltaka framkvæmd íslenskuprófa fyrir umsækjendur um íslenskan ríkisborgararétt, íslenskupróf fyrir umsækjendur um ótímabundið dvalarleyfi, íslenskupróf fyrir erlenda hjúkrunarfræðinga, rafrænt stöðumat og stöðumat í íslensku fyrir bæði almennt og starfstengt íslenskunám. Að auki eru áfangalýsingar og kennsla í íslensku sem öðru máli hjá Mími byggðar á Samevrópska tungumálarammanum. Þessa reynslu má nýta varðandi ráðgjöf, gerð prófa og framkvæmd þeirra. Sem hugsanlega samstarfsaðila væri eðlilegt að bæta símenntunarstöðvum við.

9. grein. Aukin talsetning og textun á íslensku. Bent er á, að fyrir utan mikla þörf á aukna talsetningu og textun myndefnis fyrir börn og ungmenni, er sár vöntun á myndrænu og vönduðu sjónvarpsefni, útvarps- og hlaðvarpsþáttum, fjölmiðlaefni og efni á samfélagsmiðlum sem höfðar til fullorðinna íslenskumálnema. Gott aðgengi að fjölbreyttu efni á íslensku á margvíslegu formi sem hentar fullorðnum eykur til muna möguleika þeirra á að öðlast færni í tungumálinu.

12. grein: Vefgátt fyrir rafræn námsgögn. Bent er á dýrmæta reynslu og þekkingu símenntunarstöðva við gerð rafrænna námsgagna sem hafa verið nýtt, m.a. í fjarnámi á þeirra vegum, og reynslu af miðlun slíkra gagna til nemenda í gegnum miðlæga kennslukerfið Innu. Sem hugsanlega samstarfsaðila væri eðlilegt að bæta símenntunarstöðvum við.

14. grein. Efling íslenskuhæfni starfsfólks í leik- og grunnskólum og frístundasviði. Bent er á reynslu símenntunarstöðva í að kenna sérhæfð starfstengd íslenskunámskeið fyrir starfsfólk í leik- og grunnskólum og fyrir Vinnumálastofnun handa atvinnuleitendum sem hafa hug á að störfum á þessum vettvangi. Sérstaklega má benda á þróunarverkefni styrkt af þróunarsjóði framhaldsfræðslunnar þar sem aðferðir Íslenskuþorpsins voru þróaðar og nýttar á slíkum námskeiðum. Sem hugsanlega samstarfsaðila má bæta við Íslenskuþorpinu og símenntunarstöðvum.

15. grein. Samþætting íslensku og erlendra móðurmála á grunnnámskeiðum starfsfólks í heilbrigðis-, félags- og umönnunargreinum. Fagleg grunnnámskeið fyrir starfsfólk í umönnunarstörfum eru kennd á símenntunarstöðvum og þar hefur skapast mikil þekking og reynsla hvað varðar markhópinn. Samþættingu fagnáms og íslenskunáms er ekki síður mikilvægt að þróa auk þess að bjóða upp á námsaðstoð fyrir þá sem þess þurfa. Gerð rafrænna fagtengdra orðasafna fyrir þessi störf sem eru auk þess myndræn myndi víkka út verkefnið og jafna aðgengi starfsfólks að því að ná tökum á starfstengdum orðaforða.

17. grein: Íslenska handa öllum. „Gerðar verði kröfur, og hvatar til þess eflidir, að innflytjendur nái tökum á grunnfærni í íslensku.“ Hér þarf að skilgreina hvaða kröfur er um að ræða, frá hverjum og í hvaða samhengi? Íslenskunám fullorðinna innflytjenda þarf að uppfylla gæðakröfur, vera markvisst og aðlaðandi og taka mið af bakgrunni fólks og ólíkum þörfum. Gera þarf fólki mögulegt að stunda nám og öðlast grunnfærni í íslensku (stig A2/B1 skv. Samevrópska tungumálarammanum) hvort sem það er heimavinnandi með börn, í atvinnuleit, í endurhæfingu eða í starfi. Ekki síður þarf að taka tillit hins sístækkandi hóps innflytjenda á Íslandi sem er illa læs og með litla skólagöngu að baki en sá hópur þarf sérhæfða nálgun í sínu námi. Í því samhengi er mikilvægt að líta ekki einungis til Samevrópska tungumálarammans til að skilgreina hæfni í tungumálum heldur einnig LESLLA (Literacy Education and Language Learning for Adults, www.leslla.org) sem er hæfniramma sem miðar við tungumála- og lestrarnám fyrir fullorðna með litla skólagöngu/ólæsa og er í raun forstig fyrir Samevrópska tungumálarammann. Mikla reynslu og þekkingu á innflytjendum með afar fjölbreyttan bakgrunn er að finna hjá símenntunarstöðvunum og er eðlilegt að bæta þeim við sem samstarfsaðila.

Mímir - gæði, þekking og reynsla

Mímir er stærsta símenntunarmiðstöð landsins og er hluti af neti alls 11 símenntunarmiðstöðva sem eru starfræktar á landinu. Langflestir innflytjendur á Íslandi búa á höfuðborgarsvæðinu. Hjá Mími er löng og yfirgripsmikil reynsla af því að starfa með og fyrir innflytjendur. Er þar umfangsmest almenn og starfstengd íslenskukennsla en yfir 1000 nemendur stunduðu nám í íslensku sem öðru máli á síðasta ári hjá Mími.

Mímir er viðurkenndur fræðsluaðili af mennta- og menningarmálaráðuneyti. Mímir starfar samkvæmt lögum um framhaldsfræðslu nr. 27/2010 og býður upp á almennt og starfstengt nám á framhaldsskólastigi fyrir fullorðið fólk sem ekki hefur lokið framhaldsmenntun. Einnig býður Mímir nám í íslensku sem öðru máli á stigum 1-5 og tungumálanám. Enn fremur er starfrækt náms- og starfsráðgjöf, ráðþegum að kostnaðarlausu.

Mímir hefur hlotið formlega viðurkenningu um að starfsemin standist evrópskar kröfur um gæði fræðslustarfs, raunfærnimats og náms- og starfsráðgjafar. Um er að ræða EQM gæðavottun fræðsluaðila (European Quality Mark) og EQM+ sem staðfestir gæði raunfærnimats og náms- og starfsráðgjafar.

Mímir framkvæmir innra mat í samræmi við 14. gr. laga um framhaldsfræðslu; Framkvæmd mats á fræðslustarfi, og metur því með kerfisbundnum hætti árangur og gæði fræðslustarfsins, sem og gerir áætlanir um umbætur í kjölfar þess. Við innra mat á íslenskukennslu fyrir útlendinga hefur í megin

atriðum verið stuðst við leiðbeiningar um innra mat framhaldsskóla (Mennta- og menningarmálaráðuneyti, 2016).

Fyrir hönd Mímis-símenntunar,

Joanna Dominiczak
Fagstjóri íslenskunáms og erlends samstarfs

Sólborg Jónsdóttir
Sérfræðingur á sviði íslensku sem annars máls

Sólveig Hildur Björnsdóttir
Framkvæmdastjóri